G.A. MEIJER, O.P.

Mgr. Martinus Joannes Niewindt

Uit: Th. Goossens e.a., red., Historisch Tijdschrift, 5e jaargang,
Tilburg, 1926

8,—
Z.O.Z.

Dominus illis temporibus (bij en na het stichten des kloosters dus ± 665 en later) per servum suum, quorum ordinem, ut gesta sunt, succincti opusculi norma comprehendere minime praesumit. Compendiosa namque libelli brevitas postulat, ut pauca ex plurimis comprehendantur, ut intellegere tamen quisque ex his valeat, qualis coram Domino existat qui etiam a me (haec) pauca relata signa, jubente Domino, operari potuerit. Innumerabilia ergo facta ab eo miracula nullus dubitet, sed per hujus opusculi exempla cognoscat in paucis qualiter Dominus erga servum suum operatus sit in multis. In paucis ergo miraculis Patris venerabilis vita ostenditur, ut sagacis lectoris acies ad plurima convertatur.

En daarop worden er in cap. 15 tot 18 enkel drie mirakelen verteld, om de nederigheid, de goedheid, het Godsvertrouwen van den heilige in het licht te stellen. Hfst. 19 spreekt dan over zijn gebedsgeest, en hoofds. 20 verhaalt zijn dood.

Is het nu níet veel waarschijnlijker voorop te zetten, dat Donatus, 'n Metzer diaken, 'n geschreven bron had, waarin nog allerlei mirakelen vermeld waren, of waarin tenminste dezelfde bewering, die hij ook opzette, voorkwam, dan aan te nemen, dat hij uit veel mirakelen, die de traditie en tweede of derdehandsche getuigen hem ten beste gaven, 'n keus heeft gedaan, en zich tot *deze* keuze heeft bepaald?

Intusschen het is om geen van deze redenen, dat de Bollandist Ghesquière van documenta coenobii Trudoniani heeft gesproken, maar om een ander getuigenis, dat wij aan den vroeger besproken abt Theodorik verschuldigd zijn. We keeren dus tot hem terug. Maar het voorgaande was noodig, als blijken zal, om dit laatste getuigenis te begrijpen.

(Wordt vervolgd.)

Alken (B.)

D. A. STRACKE S.J.
Lid v. h. Ruusbroec-Genootschap.

MGR. MARTINUS JOANNES NIEWINDT.

Den 27sten Augustus 1924 herdacht de Missie van Curaçao het heuglijk feit, dat Martinus Joannes Niewindt, missionaris, eene eeuw geleden den eersten voet op het eiland zette en de katholieke Missie grondvestte. Dit werk, een reuzenwerk, met geringe middelen begonnen, ondanks hevigen tegenstand voortgezet en met beleid en energie tot stand gebracht, verdiende in breeder kring bekend te worden en voor de nazaten, vooral in West-Indië, in dankbare herinnering voort te leven. Hij toch is de baanbreker, de bevrijder, de grootste weldoener geweest van het Curaçaosche volk en geheel de West-Indische kolonie. Vandaar heeft de WelEerw. Pater Dahlhaus O.P. een goed gedocumenteerd werk uitgegeven, waarin deze apostolische heldenfiguur tot haar volle recht komt. — Wij meenen dat ook op Katholiek Nederland het recht en de plicht rusten om een zijner edelste priesterfiguren uit de 19de eeuw nader te leeren kennen en hoogachten, en veroorloven ons daarom van genoemd werk een kort overzicht te geven. [1])

Van den toestand onzer West-Indische kolonie vóór de komst van M. J. Niewindt kan men zich moeilijk een volkomen en juist denkbeeld vormen. Vóór de opheffing der Staatskerk in Nederland waren de plakkaten ook voor de kolonies van kracht. Evenals in het moederland golden ook hier o.a. de bepalingen, dat militaire noch politieke officieren den katholieken godsdienst mochten zijn toegedaan, en dat zij, met een katholieke vrouw huwende, van hunne ambten vervielen. Zelfs over hunne slaven hadden de katholieken in geloofszaken geen volkomen beschikking. De plakkaten waren nu wel afgeschaft, maar de geest van benepen onverdraagzaamheid en laatdunkende aanmatiging leefden nog voort. Door den Staat gesteund en door omstandigheden begunstigd hadden eenige creolen en vrije zwarten, katholieken bij naam, zich tot een kerkeraad vereenigd en deelden de lakens uit. Zij hadden zich het recht aangematigd een Roomschen pastoor hunner kerk

---

[1]) G. J. M. Dahlhaus: *Mgr. M. J. Niewinds, eerste Apostolisch Vicaris van Curacao*, Zwolle, Dominicanerklooster.

aan te stellen, zijne werkzaamheden te regelen, hem voor zijne diensten te betalen en naar hun oordeel hem uit zijne bediening te ontslaan. Naar hun goedvinden en zienswijze werden de goederen der kerk beheerd en niet zelden bezwaard, over zuiver godsdienstige zaken en personen werd de burgerlijke rechtbank ingeroepen. Kortom, het was een bestuursvorm, doortrokken van protestantsche, josephinistische en revolutionaire beginselen.

In 1821 was de laatste Nederlandsche priester, pastoor Pirovano O.M., na een kommervol missie-leven gestorven en nu werden tusschen den Nuntius, Mgr. Ciamberlani en de Regeering in Nederland onderhandelingen geopend om in den priesternood te voorzien; de WelEerw. Heer Baron van Wijkerslooth, procurator der Missiën, was daarbij de tusschenpersoon. Veel kans van slagen was er niet, want in de Hollandsche Missie heerschte schaarschte aan priesters. De Aartspriester Cramer wijst er op, dat hij, noodgedwongen, vele vreemdelingen had moeten aannemen.[1]) De kloosters waren opgeheven, de seminaries met sluiting bedreigd.

Eindelijk gaf de WelEerw. Heer M. J. Niewindt, benoemd tot Pastoor der Fransche kerk te Amsterdam, gehoor aan de roepstem zijner Overheid, waarin hij Gods stem meende te erkennen.

Den 6en Juli 1824 ging hij met zijn assistent, den WelEerw. Heer J. B. Eijsenbeil te Den Helder aan boord van de *Zeemeeuw* en zeilde na een trage reis van 42 dagen zonder ongeval de haven van Curaçao binnen.

Nauwelijks was hij hier aan land, of hij stond te midden van heftige partijschappen; de kerkeraad vooral liet zich gelden. Voorzichtigheid, beleid en vastberadenheid werden van den nieuwen herder vereischt om geen misstap te begaan, de opgeworden gemoederen te kalmeeren en in die verwikkelingen zijn gezag te handhaven. De kerkeraad werd met heusche bewoordingen ontslagen; de pastoor zou voorloopig zelf het bestuur in handen nemen.

Het arbeidsveld had zoo lang braak gelegen en was zoo

---

[1]) *Bijdragen v. d. Gesch. v. h. Bisdom Haarlem.* Dl. 41, blz. 324.

uitgestrekt, dat menigeen voor de bewerking zou zijn teruggeschrikt. Op verre na geen twee duizend katholieken vervulden hun Paaschplicht; één kerk moest volstaan voor eene bevolking van zoovele duizenden zielen, die het eiland bewoonden. Sommigen moesten een weg van tien uur afleggen om hunne kinderen te laten doopen; het gevolg daarvan was, dat verreweg de meeste katholieken niet meer waren dan gedoopte heidenen. Terstond begonnen beide priesters dagelijks Catechismus te geven, in zoover hun onderricht niet onderbroken werd door bedieningen in de buitendistricten; op één dag had pastoor Niewindt zestien bedieningen gedaan in de buitendistricten. Van Curaçao trok hij in November 1824 naar Bonaire, waar reikhalzend naar zijn komst werd uitgezien. Sedert verscheidene jaren was daar geen priester meer geweest, zoodat er vele kinderen ongedoopt waren en de H.H. Sacramenten niet waren toegediend. Slechts elf personen waren er, die zich herinnerden, ooit te hebben gebiecht en gecommuniceerd. Aan geloofsonderricht kon de missionaris nog niet denken, te minder, omdat hij de landstaal niet kende, maar hij doopte kinderen, eenmaal negentig op één dag. Bij zijn vertrek liet hij den Eerw.Heer Eysenbeil als Pastoor achter en bezocht het eiland Aruba, dat ook van geestelijke hulp was verstoken.

Pastoor Niewindt stond nu, wegens het vertrek van zijn kapelaan, alleen voor al het werk der stad en der buitendistricten. De overstelpende geestelijke bediening, de finantieele zorgen voor den bouw van een paar primitieve kerkjes, het geharrewar met het ontslagen kerkbestuur, de tegenwerking van een weinig sympathiek Bestuur sloopten zijn krachten en noodzaakten hem in 1826 tot herstel zijner gezondheid een reis naar Holland te ondernemen. Die reis zou tevens een gelegenheid zijn om werkkrachten en aalmoezen voor zijne dierbare Missie te verwerven. Twee geestelijken boden zich aan om den zwaren arbeid van den wakkeren missionaris te deelen, maar het inzamelen van aalmoezen ging, wegens de beperkende maatregelen van Minister Van Maanen, niet zoo vlot als hij wenschte.

Den hardnekkigsten strijd had Niewindt te voeren tegen

het koloniaal Bestuur, dat niet afliet zich te bemoeien met kerkelijke aangelegenheden en tegen de katholieke lieden, die uit onwetendheid, ijdelheid en eigenbelang allerlei aanspraken op de kerkelijke administratie wilden maken. Met kracht van redenen trad hij voor de arme, verwaarloosde negerbevolking op; zijn warm kloppend priesterhart bloedde bij het droevig schouwspel van dat arme volk; hij pleitte voor het onderwijs van deze ongelukkigen, voor de ondersteuning der armen, voor de zedelijke verbetering door het opheffen van het trouwverbod, maar het Gouvernement bleef doof voor zijne vertoogen. Er werd niets gedaan voor het onderwijs, niets voor armenzorg; het verbod van te trouwen bleef gehandhaafd en het grootste deel des volks feitelijk verplicht om in zedeloosheid te leven.

Wat den katholieken in Nederland was gegeven: vrijheid van het klokluiden, recht op het R.K. kerkhof, kon in de kolonie niet worden toegestaan.

Met de katholieke leeken was de strijd des te pijnlijker, omdat zij tot zijne gemeente behoorden, al waren zij ook maar in naam katholiek. Hij werd het mikpunt van grove spotternij en vuigen laster; zijne beste bedoelingen werden verdacht gemaakt en miskend. Het is waar het volk, *zijn* volk, dweepte met hem en liet niet toe, dat de eer van zijn beschermer werd aangerand. Het was hem een troost, dat de Nederlandsche Regeering zijne verdiensten door een Ridderorde erkende, dat de Paus hem verhief tot Apostolisch Vicarius, maar toch de venijnige pijlen zijner ondankbare, haatdragende tegenstanders brachten zijn edel priesterhart wonden toe, die bleven schrijnen zijn geheel leven lang. De voormalige kerkeraadsleden konden niet verkroppen, dat de administratie der kerkelijke goederen hun door Pastoor Niewindt ontnomen was; het vuur bleef voortsmeulen, totdat het in 1848 in lichte laaie uitsloeg. Gekrenkte trots en eigenbelang gaf den kerkmeesters den treurigen moed hun onbaatzuchtigen herder ter verantwoording te roepen.

De heeren ontvingen een welwillend, bezadigd en waardig antwoord, gegrond op het canonisch recht en het Staatsrecht,

gestaafd door historische bewijzen en streng logisch ineengezet. De pastoor kwam niet ongewapend ten strijde; het bleek dat zijne bibliotheek hem geduchte wapenen had verstrekt. Hij betoogde o.a. met klem, dat de goederen door kerkelijke goederen te worden het eigendom worden der Kerk en aan de kerkelijke overheid de administratie en de beschikking daarover rechtens toekomt. [1]) De verlichte kerkmeesters poogden hunne vermeende rechten bij den Gouverneur te verdedigen, maar de rekwestranten haalden bakzeil; het Koloniaal Bestuur gaf den belangloozen (?) pretendenten geen kerkeraad en achtte het verzoek zelfs van te weinig belang om het aan de beslissing van den Minister te onderwerpen. De fatale poging om den moedigen pastoor te vernederen en zijn invloed op het volk te bemoeilijken en te breken, was totaal mislukt en op beschaming der tegenstanders uitgeloopen.

Als hoofd der katholieke Missie bracht Pastoor Niewindt in 1836 voor het eerst een bezoek aan de Bovenwindsche eilanden, die ook onder zijne jurisdictie waren gesteld. Belangrijk is het verslag dezer reis naar Sint Eustatius, Sint Martin en Saba door hemzelven beschreven, aangrijpend de treurige toestand der geheel verlaten katholieke bevolking. Bij jarenlang gebrek aan priesters — sinds 1787 was de kerk verwoest en was er bijna nooit weer een priester geweest, — waren bijna alle katholieken tot de Methodisten overgegaan. [2]) De onwetendheid dezer bewoners grensde aan het ongelooflijke, ze werd mede veroorzaakt door het volslagen gemis van katholieke Engelsche geschriften, want

---

[1]) Ook in Nederland waren de principepen van het kerkelijk recht door protestantschen invloed bij sommige katholieke kerkbesturen vervaagd. Zij meenden, als vertegenwoordigers der gemeente, namens de gemeente over de kerkelijke goederen te kunnen beschikken. Le Sage ten Broek trok tegen dit wanbegrip in *De Godsdienstvriend* meermalen te velde.

[2]) Wellicht mag de vraag worden gesteld: Zou het niet praktischer geweest zijn, indien de Propaganda een paar missionarissen gezonden had naar de Antillen, waar bij gebrek aan priesters duizenden Katholieken Methodist zijn geworden, in plaats van ze te zenden naar sommige streken van Azië, waar binnen 40 jaar nauwelijks een dozijn Mohammedanen zijn bekeerd?

het Engelsch was de volkstaal geworden. De ijverige missionaris slaagde er in, ondanks de tegenwerking en de vreesaanjaging der Methodisten op Sint Eustatius ongeveer zeventig katholieken tot eene gemeente te verzamelen. Op Saba trof hij slechts zeven katholieken aan, op Sint Martin was de toestand wat gunstiger. Zijn onkunde van de Engelsche taal was hem bij dit apostolaat een groot struikelblok, daarom was hij er op uit om aan die arme verlaten kudde een missionaris te zenden, die het Engelsch verstond. Met de stellige belofte van in den geestelijken nood te zullen voorzien, verliet hij de arme eilanders. In 1841 loste hij zijne belofte in en kwam hij terug met twee missionarissen, de WelEerw. Heeren Kistemakers en Ten Brink, die beiden met apostolische geestdrift aan het werk togen en in den loop der jaren een rijken oogst binnenhaalden.

Een geregelde zielzorg op het eiland Curaçao eischte de oprichting van eenige parochies. De volkrijke Oost-divisie kwam daarvoor het eerst in aanmerking. Alvorens echter een kerk te bouwen, moest eerst daartoe de vergunning door de Regeering in het moederland worden verleend. De gezaghebber, destijds een welwillend ambtenaar, gaf intusschen verlof tot het optrekken van een hutje van maisstroo om de onwetenden in de christelijke leer te onderwijzen. Nauwelijks was de WelEerw. Heer J. J. Putman, die in 1837 te Curaçao was geland, van deze volmacht voorzien, of met jeugdige voortvarendheid wierf hij overal werkkrachten, zoodat binnen acht dagen het gebouw kant en klaar was. Daarna begon de bouw der definitieve kerk, aan de H. Rosa toegeheiligd. Algemeen was de medewerking van het volk. Sommigen zochten naar hout om kalk te branden, anderen brachten steenen aan. „Dien arbeid — schrijft Putman — verrichten zij in processie. Een opent den trein, de nationale vlag of welk doek ook aan een langen stok zwaaiend. Hem volgen muzikanten, wie het blijkbaar niet zoozeer om welluidende als om doordringende klanken te doen is: een hunner loeit uit een koehoorn, terwijl de ander zonder maat of regel twee stukken ijzer ruw over elkander haalt. Achter hen komen 40 á 50 mannen, die

zingend en in gezwinden pas met een grooten bergsteen op het hoofd, voortgaan. Voor dit zware, onder de brandende zonnehitte, met opgeruimd gemoed verricht werk, verlangen de goede negers geen ander loon dan eenige verfrissching, die hun van tijd tot tijd wordt toegereikt, en als de Pastoor, die hunne inspanning met verwondering en welgevallen gadeslaat, op de vraag: ,,Is het zoo goed'', ten antwoord geeft: ,,Zeer, zeer goed'', klimt de blijdschap ten top.''

Blijkbaar rustte Gods zegen op de kleine, maar uitmuntende priesterschaar in de Missie, en met voldoening mocht Pastoor Niewindt berichten, dat alleen op Curaçao 400 menschen meer dan het vorige jaar aan hun Paaschplicht hadden voldaan. Dagelijks groeide, vooral in de nieuwe parochie van Sint Rosa, hun getal aan. Menschen, die tot nog toe zonder godsdienst hadden geleefd, geen kerk bezocht, geen H.H. Sacramenten hadden ontvangen en een ongebonden leven hadden geleid, woonden nu geregeld het godsdienstonderricht bij, naderden tot de H. Tafel en werden door den band des huwelijks verbonden. Kortom, honderden bekeerden zich. In 1840 had Pastoor Putman 105 kinderen tot de eerste H. Communie toegelaten.

Krachtens een verdrag, den 9den October 1841 tusschen den H. Stoel en de Regeering gesloten, werd o.a. ingewilligd, dat den Apostolischen Prefect van Curaçao de bisschoppelijke waardigheid zou worden verleend. Pastoor Niewindt besloot naar Holland te gaan om de bisschopswijding te ontvangen en kwam om persoonlijk de belangen zijner Missie te bepleiten en te behartigen. Te Amsterdam, in zijne geboorteplaats, zou de bisschopswijding plaats hebben en wel in de Mozes-en-Aaronskerk. Met groote opgewektheid werden de toebereidselen tot dien vreugde-dag gemaakt. Reeds werden versieringen aangebracht, reeds kwamen vreemdelingen naar de hoofdstad om eene plechtigheid bij te wonen, die in geen drie honderd jaar had plaats gehad, toen onverwachts op verzoek des Konings de bisschopswijding niet te Amsterdam in vollen luister, maar te Warmond in alle stilte moest geschieden. Voor de katholieken was dit een grievende teleurstelling. Willem II had gemeend te moeten toegeven aan den drang der heethoofdige protes-

tantsche partij. Het was voor die partij reeds een ondragelijke ergernis geweest, dat beneden den Moerdijk bisschoppen werden gewijd, en nu boven den Moerdijk, in de hoofdstad des lands zulk een papisterij te moeten dulden, al was het ook binnen de muren eener kerk, dat was te veel.

Zijn verblijf in Holland maakte Mgr. Niewindt zich ten nutte om overal, in stad en dorp, belangstelling voor zijne behoeftige Missie op te wekken, aalmoezen in te zamelen en priesters voor den missiearbeid te werven. Zijn woord bleef niet zonder vrucht. Uit alle deelen des lands kwamen giften, terwijl in het district Twente twee priesters, de WelEerw. Heer J. J. Jansen, Pastoor te Almelo, en de WelEerw. Heer G. J. Heinink, Kapelaan te Losser, zich voor de Missie aanboden. Bovendien ontsloot het oude Velpsche Capucijnenklooster zijne poort en kwamen de WelEerw. Paters Paulus en Basilius den arbeid in de koloniën deelen. Drie theologanten: A. van der Meulen, E. Reimerink en B. Frederiks met twee Eerw. Zusters van Roosendaal sloten zich den 1sten October 1843 bij het hooggeacht reisgezelschap aan, dat met Mgr. Niewindt den tocht naar de Antillen ging ondernemen. De dringende oproep van den Missiebisschop vond wederklank in nog menig priesterhart.

Om duurzaam aan het zielenheil te kunnen arbeiden, begreep Mgr. Niewindt, dat katholiek onderwijs de eerste voorwaarde was: wie de jeugd heeft, heeft de toekomst. Bij gebrek aan priesters trachtte hij op verschillende plaatsen op Curaçao en Bonaire personen — catechisten — aan te stellen om het volk te onderrichten in het lezen, al was het maar in de landstaal, omdat het daardoor de grondbeginselen van den godsdienst beter kan aanleeren, alsook de plichten ten opzichte van het Gouvernement en den evenmensch. De Regeering had tot nog toe alleen zorg gedragen voor het onderwijs in de stad en dan nog uitsluitend voor de vrije lieden; de slaven op de eilanden Curaçao en Bonaire bleven, als minderwaardig volk, van onderwijs verstoken.

Maar juist aan die duizenden arme verstootelingen kwam Pastoor Niewindt godsdienst en beschaving brengen; hij

wilde dat geknecht volk opheffen uit de onwetendheid en de achterlijkheid, waarin het Bestuur en baatzuchtige uitbuiters het gekluisterd hielden. Zijn eerste pogingen leden schipbreuk; zijn verzoek om onderwijs voor de armsten der armen werd hooghartig en hardnekkig afgewezen. Hij sloeg nu den blik naar Nederland en richtte zich tot zijn invloedrijken vriend Mgr. van Wykerslooth, den procurator der Missie. Door diens tusschenkomst gaf de Regeering toestemming, dat Zusters Franciscanessen uit Roosendaal zich naar de West inscheepten om op Curaçao onderricht te geven; een kloosterstichting was nadrukkelijk uitgesloten. Den 12en Januari 1842 landden de eerste religieusen-onderwijzeressen op Curaçao. Zij begonnen een school voor meisjes en openden in hetzelfde jaar nog een school in de Oost-divisie, maar alleen voor arme, vrije kinderen; slaven moesten geweerd blijven. De stichting dezer scholen was voor pastoor Niewindt een ware lijdensweg. Elke stap voorwaarts kostte hem offers. Openlijk, en nog meer in het geniep, werd hem de voet dwars gezet. Eerst na een paar weigeringen werd hem telkens een school toegestaan, en dan nog met de stellige verplichting, dat het onderwijs algemeen neutraal en ook voor andersdenkenden toegankelijk moest zijn, eene verplichting, die van kracht is gebleven tot 1907, toen onder den druk uit Den Haag het neutraliteitsprinciep op de Roomsche scholen in den Kolonialen Raad werd verworpen.

Bewonderenswaardig waren de zelfbeheersching en het volhardingsvermogen van den edelen Mgr. Niewindt. Hij en zijne religieusen stonden bloot aan den vuigsten laster, en toen deze op de hoofden der ellendelingen terugsloeg, nam men allerlei lage middelen te baat om hem te hoonen. Protestanten en vrijmetselaars ruiden het gepeupel tegen de katholieken op, dreven den spot met de bisschoppelijke waardigheid en kreten den waardigen, vredelievenden Kerkvoogd als rustverstoorder uit. Naar men zegt, stond men hem zelfs naar het leven. De ,,Evangelische Kerkbode'' schreef perfiede artikelen tegen het Pausdom en gaf den raad om protestantsche Soeurs de Charité te vormen tot verweer tegen de Roomsche Liefdezusters. De komst dezer protes-

tantsche religieusen werd reeds met ophef door deze krant aangekondigd, maar nooit heeft men een protestantsche Soeur de Charité op Curaçao gezien. Het Bestuur liet dit gestook begaan, indien het niet heimelijk daaraan deelnam. Vooral de Gouverneur Rammelman Elseviers, wiens anti-papisme genoeg bekend was, trachtte door knellende en sarrende bepalingen en door het stichten en begunstigen van protestantsche maçonnieke scholen de wilskracht van Mgr. Niewindt te breken. Te vergeefs. Al werd het Staats-onderwijs zoo rijkelijk gesalarieerd en gesteund, dat er voor de Roomsche scholen ter nauwernood een penning overbleef, de Bisschop hield stand, vertrouwende op de Voorzienigheid. Alle uitgaven moest hijzelf bekostigen, den koop van den grond, den bouw en het onderhoud der school, de jaarwedden van het personeel, den overtocht van 12 religieusen uit het moederland. Met heel veel moeite ontving hij een karige toelage voor de schoolbehoeften der arme kinderen. In 1847 hielden de Zusters een school met 500 kinderen, waarvan 400 gratis en de rest een luttel schoolgeld betaalden.

Ook voor de mannelijke jeugd diende gezorgd. In den Heer B. Huyck vond hij een bekwaam en vroom onderwijzer, die zijn school tot de beste der kolonie maakte, doch juist daarom het meest van de onverdraagzaamheid en het fanatisme van andersdenkenden had te lijden. Onbezweken ging de Bisschop weldoende voort. Ook op Bonaire, op Aruba en de Bovenwindsche eilanden stichtte hij scholen, al was het nooit zonder geheime of openlijke tegenkanting. Nog in 1859, een half jaar vóór zijn dood, vroeg hij den Gouverneur eene tegemoetkoming in de kosten van lees- en schrijfbehoeften voor de armenscholen op Aruba, maar ontving een afwijzend antwoord. De Voorzienigheid steunde hem en wekte in edelmoedige harten in Holland medelijden op met zijne benarde omstandigheden. Te Amsterdam stichtten eenige katholieke dames eene Vereeniging tot bevordering van het onderwijs der katholieke jeugd, bijzonder voor behoeftigen in de Nederlandsche Bezittingen. Het was de steun dezer Vereeniging en de milddadigheid van vele geloovigen, die hem in staat stelden overal katholieke

scholen voor het volk te stichten, waardoor hij met recht den roemvollen titel verwierf van: *Grondlegger van het volksonderwijs*. ,,Het Gouvernement en niemand der andersdenkenden — aldus P. Dahlhaus — hebben ooit scholen gesticht of onderwijs-inrichtingen geopend voor de arme, gekleurde bevolking van Curaçao en de geheele kolonie! Aan den slaaf was het schoolonderwijs onthouden.''

Het oprichten van scholen ging gepaard met het bouwen van parochie-kerkjes, voorloopig van leem en stroo, later van steen met pannendak. De missionarissen volgden hierin ijverig het voorbeeld van hun Bisschop; aldus verrezen kerken op Santa Maria, Westpunt, Santa Cruz, San Willibrordo. Het Vicariaat stak zich door dit bouwen diep in schulden. Wel schonk het Genootschap van de Voortplanting des Geloofs, te Parijs, jaarlijks aan de Missie van Curaçao een aanzienlijk bedrag, maar hiermede konden niet alle kosten worden gedekt. De Bisschop was genoodzaakt voortdurend bedelbrieven te schrijven; hij kon zich een bedelaar in 't purper noemen. In tegenstelling met vele anti-katholieke Protestanten, vooral onder de ambtenaren, waren er verschillende protestantsche eigenaars en directeurs van plantages, die edelmoedig terrein voor kerkbouw afstonden en toelieten, dat hunne slaven op bepaalde tijden voor den ,,pastoor'' werkten. Het katholiek leven ontwaakte overal, zelfs waar het een doodslaap scheen ingegaan. ,,Het kerkbezoek — zoo kon Mgr. Niewindt berichten — neemt overal toe, eveneens het ontvangen der H.H. Sacramenten, terwijl de Broederschap van het H. Hart van Maria talrijke geloovigen naar hun bedehuis trekt.''

Op charitatief gebied viel nog veel tot stand te brengen. Honderden weezen verkeerden in kommervolle en gevaarlijke omstandigheden; hun tijdelijk en geestelijk geluk vorderde een weeshuis. Talrijke zwakken en zieken zwierven hulpeloos rond en bezweken soms, in tijden van hongersnood, langs den weg, zij vroegen een hospitaal of gasthuis; de verpleging der melaatschen was erbarmelijk, de ongelukkigen dierven een liefderijke behandeling. Voor al die nooden had Mgr. Niewindt een open oog en een warm hart. Hoevele bedel-

brieven het ook kostte, een weeshuis werd er gebouwd, een hospitaal gesticht, een leprooshuis ingericht, en dat alles gesteld onder de liefderijke verpleging van Zusters. Een dringende smeekbrief aan Mgr. van Hooydonk, bisschop van Breda, deed genoemden Kerkvoogd aan het Zusterhuis aankloppen, en niet te vergeefs. Nauwelijks had Mgr. zijn verzoek te kennen gegeven, of om strijd boden zich heldhaftige zielen aan om alles te verlaten en zich in het Verre Westen te wijden aan de verpleging van arme, noodlijdende en kranke ledematen van Christus.

Eéne sociale kwestie, innig verband houdend met godsdienst en beschaving, ging Mgr. Niewindt bijzonder ter harte, n.l. de verbetering van den maatschappelijken toestand der slaven, die in de kolonie een derde der bevolking uitmaakten. In mannentaal en met mannenmoed schetste hij den dieptreurigen en onrechtvaardigen toestand, waarin zijn vernederd, katholiek volk verkeerde. Hij wees het Gouvernement vrijmoedig op de sociale misstanden, en eischte recht en gelijkheid voor het arme Curaçaosche volk. Pater Dahlhaus laat hier het volle licht vallen op den trouwen vriend, den onverschrokken kampioen der slaven. In treffende bijzonderheden zet hij den toestand der slaven uiteen en bewijst met officieele stukken, welk een treurige houding het Gouvernement in deze kwestie aannam, eene houding, waarover het zich heeft te schamen. Boven allen verheven, verschijnt de nobele figuur van den Bisschop, die, zonder verzet en mogelijke vervolging te duchten, niet vreest harde waarheden te zeggen tot de hardvochtige en bevooroordeelde overheid. Met wijze tactiek trachtte hij de kloof van ras en stand door de christelijke liefde te overbruggen en aldus het volk voor te bereiden tot de emancipatie, die onvermijdelijk komen moest.

Dien dag der vrijheid heeft de goede herder niet meer beleefd; hij bezweek den 12en Januari 1860, uitgeput van krachten, tot het laatste oogenblik getrouw aan zijne wapenspreuk: *Non recuso laborem*. Ik weiger den arbeid niet. [1])

---

[1]) In 1860, bij den dood van Mgr. Niewinds, telde het Vicariaat van Curacao 24285 katholieken, 20 priesters, 14 kerken, 3 kapellen,

Den 30sten September 1862 werd op Curaçao de Emancipatie afgekondigd. In de naburige Engelsche en Fransche koloniën ging deze vrijheidsverklaring vergezeld van opstand, plundering en moord, op Curaçao te Otrobanda werd zij afgekondigd onder de pontificale Hoogmis, waarbij ook de Gouverneur, ofschoon protestant, met alle notabelen van het eiland tegenwoordig was. Deze vreedzame stemming was het werk van Mgr. Niewindt die geheel zijn leven als een waar Apostel het Evangelie des vredes had verkondigd.

Hulde zij hier gebracht aan wijlen den WelEerw. Pater Dahlhaus, die de laatste krachten van zijn hoogstverdienstelijk Missionaris-leven, ondanks toenemende verzwakking, aan deze levensschets heeft gewijd en daardoor aan alle katholieken, en vooral aan Curaçao, eene kostbare gedachtenis heeft nagelaten.

Zwolle. G. A. MEIJER, O P. †

---

57 Zusters van Liefde, die onderwijs gaven aan een school van 80 kinderen, waarvan 650 gratis, twee bewaarscholen hielden met 350 kinderen en armenscholen in de parochie Santa Rosa, Santa Maria, San José, op Bonaire en op Aruba, waar zij 750 kinderen onderrichtten. Bovendien bestuurden zij een weeshuis, een hospitaal voor arme zieken van alle gezindten en een Lazaret voor melaatschen. Men vergelijke dezen staat met den toestand in 1824!

